

YÛSUF MEDDAH

şah'ı kaçıır. Varaka, Gülşah'ı kurtarırsa da Amr onu geri alır ve bir hile ile Varaka'yı da yakalar. Amr'ın elinden kurtulan Gülşah, Varaka ile beraber memleketlerine dönerler. Tekrar düğün hazırlıklarına başlandığında Varaka düğün vb. hususlarla ilgili yardım almak için, Amr tarafından öldürülen babasının yerine Yemen hükümdarı olan dayısı Selim Şah'ın yanına gider, istediklerini alır ama zor şartlar altında memleketine gecikerek döner. Fakat bu arada Şam Hükümdarı Muhsin Şah'ın Gülşah'a âşık olması, Varaka'dan da ümit kesilmesi üzerine Gülşah, Şam'da Muhsin Şah'la nikâhlanır. O sırada memleketine dönen Varaka'ya da Gülşah'ın öldüğü söylenerek yalancı bir mezar gösterilir. Varaka, Gülşah'ın mezarının başında kendini öldüreceği sırada Gülşah'ın aynı zamanda arkadaşı gibi olan yardımcısının gerçeği anlatması üzerine Şam'a doğru yola çıkar. Yolda harâmilerle çatışıp bayılınca atı onu Muhsin Şah'ın bulunduğu yere ulaştırır. Birbirini tanıyan Varaka ile Gülşah'a Muhsin Şah iyi davranır. Fakat Gülşah'ın nikâhlı olması yüzünden Varaka oradan ayrılır ve yolda Allah'tan canını almasını ister. Gülşah, Varaka'nın ölüm haberini alınca Muhsin Şah'tan onu Varaka'nın mezarına götürmesini rica eder. Oraya varınca da mezarın başında hançeriyle kendini öldürür. Daha sonra bir gazveden dönüşünde mezarın yanında geçerlerken Hz. Peygamber'e olay anlatılır ve ondan bu ikisinin diriltilmesi için Allah'a dua etmesi istenir. Resûl-i Ekrem de Allah'a dua eder; Varaka ile Gülşah mezarlarından çıkarak onun elini öper ve kırk yıl daha mutluluk içinde yaşarlar. Üzerine ilk defa İsmail Hikmet Ertaylan'ın çalıştığı eser C. V. Gehrmanov ile Z. T. Hacıyev tarafından neşredilmiştir (Baki 1988). Ayrıca Grace Martin Smith kısa bir sözlükle birlikte tenkitli metnini ve İngilizce tercümesini yayımlamış, ayrıca Kâzım Köktekin de ilmî bir neşir hazırlamıştır (bk. bibl.). **2. Hâmûş-nâme.** Farsça olan mesnevi 699'da (1300) kaleme alınmıştır. Yûsuf Meddah'ın genç yaşta Erzincan'da bulunduğu sırada ağzından kaçırıldığı bir sözün yayılması olayına dayanan eser dilini tutmanın gerekliliği hakkında on hikâyeden meydana gelmektedir (Köprülü Ktp., Fâzıl Ahmed Paşa, nr. 1597). Bazı araştırmacılar eserin Yûsuf Meddah'a nisbetini kabul etmemiştir (Smith, s. 6; *Varka ve Gülşah*, haz. Kâzım Köktekin, s. 7). **3. Dâsîtân-ı İblîs aleyhi'l-la'ne.** Yaklaşık 240 beyit olup aruzun "fâilâtün fâilâtün fâilün" kalıbıyla nazmedilmiştir. Metin Akar dinî-didaktik

özellik taşıyan eserin orijinal olmadığını, Arapça'dan Türkçe'ye yapılan mensur bir tercümesinden istifade ile nazmedildiğini belirtmektedir (*Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, I, 2-7). **4. Maktel-i Hüseyin.** Şevval 763'te (Ağustos 1362), "Kötürüm" lakabıyla anılan Candaroğlu Hükümdarı Celâleddin Bayezid adına Şii âlimlerinden Ebû Mihnef'in aynı adlı eserinden tercüme edilen mesnevi 2824 beyittir. On meclisten oluşan mesnevi aruzun "fâilâtün fâilâtün fâilün" kalıbıyla nazmedilmiştir. Eserin *Varaka ve Gülşah* ile benzer yönleri vardır (Özçelik, s. 102-107). Ertaylan'ın İzzet Koyunoğlu ve Raif Yelkenci'de bulunan iki nüshasından (*TDED*, I [1946], s. 118) bahsettiği eser üzerine yüksek lisans çalışması yapan Kenan Özçelik çok sayıda yazma nüshasını tesbit ederek bunlardan dördünü karşılaştırmıştır (*Yûsuf-ı Meddah ve Maktel-i Hüseyin*, s. 99-102). Yûsuf Meddah'a ayrıca *Kadı ve Uğru Destanı*, *Hikâyet-i Kız ve Cehûd* vb. mesneviler de nisbet edilmektedir (Çelebioğlu, s. 28, 85-86; ayrıca bk. *Varka ve Gülşah*, haz. Kâzım Köktekin, s. 9-10; Özçelik, s. 13-27).

BİBLİYOGRAFYA :

Yûsuf Meddah, *Varka ve Gülşah (İnceleme-Metin-Dizin)* (haz. Kâzım Köktekin, Ankara 2007; Şeyhoğlu Mustafa, *Kenzü'l-küberâ ve mehekkü'l-ulemâ* (haz. Kemal Yavuz, Ankara 1991, s. 109, 488; İsmail Hikmet Ertaylan, *Türk Dili ve Edebiyatı Örnekleri I: Varka ve Gülşah*, İstanbul 1945; a.m.f., "Yûsuf-ı Meddah", *TDED*, I (1946), s. 105-121; Grace Martin Smith, *Yûsuf-ı Meddah: Varqa ve Gülşâh A Fourteenth Century Anatolian Turkish Mesnevî*, Leiden 1976; B. Flemming, "Die Hamburger Handschrift von Yûsuf Meddahs Varqa vü Gülşâh", *Hungaro-Turcica: Studies in Honour of Julius Németh* (ed. Gy. Káldy-Nagy), Budapest 1976, s. 267-273; Metin Akar, "Yûsuf-ı Meddah'ın Dâstân-ı İblîs'inin Kaynağı", *Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi (İstanbul, 23-28 Eylül 1995): Tebliğler II. Türk Edebiyatı*, İstanbul 1985, I, 1-7; "Yûsuf Meddah", *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi: Azerbaycan Türk Edebiyatı II*, Ankara 1993, II, 33-48; Âmil Çelebioğlu, *Türk Mesnevî Edebiyatı*, İstanbul 1999, s. 28, 85-86; Kenan Özçelik, *Yûsuf-ı Meddah ve Maktel-i Hüseyin (İnceleme-Metin-Sözlük)* (yüksek lisans tezi, 2008), AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, tür.yer.; Ahmet Ateş, "Varaka ve Gülşah Mesnevisinin Kaynakları", *TDED*, II/1-2 (1947), s. 1-19; a.m.f., "Farsça Eski Bir Varka ve Gülşah Mesnevisi", a.e., V (1953), s. 33-50; Hanife Koncu, "Ashâb-ı Khef Metinlerine Bir Bakış ve Yûsuf-ı Meddah'ın Ashâb-ı Khef Mesnevisi", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, sy. 5, İstanbul 2012, s. 9-57; "Yûsuf-ı Meddah", *TDEA*, VIII, 617-618; M. Cunbur – A. Bagirov, "Yûsuf Meddah", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Ankara 2007, VIII, 666-667.

HASAN AKSOY

YÛSUF en-NECCÂR

(يوسف النجار)

İnciller'e göre

Hz. İsa'nın üvey babası.

"Marangoz Yûsuf"la (Joseph the Carpenter) ilgili temel kaynak Matta ve Luka İncilleri ile bu İnciller'deki bilgilerden hareketle onun kimliğini ortaya koymaya çalışan apokrif literatürdür. Yûsuf en-Neccâr, Dâvûd soyundandır ve Heli'nin (Matta, 1/20; Luka, 1/27; 2/4; 3/23) yahut Yaküb'un (Matta, 1/16) oğludur. Nâsıra şehrinde dülgerlik yapan Yûsuf "dosdoğru / sâlih bir şahsiyet" (Mûsâ şeriatına bağlı bir kişi) olarak takdim edilir (Matta, 1/19; 13/55; DB, III/2, s. 1670). Meryem, Yûsuf ile nişanlı iken bir beşerle cinsel ilişkiye girmeden Allah'ın iradesiyle mücizevi bir şekilde İsa'ya hamile kalınca Yûsuf, Meryem'i utandırmak istemediğinden gizlice ondan ayrılmayı düşünür. Fakat Allah Teâlâ'nın bir meleği rüyasında ona görünerek, "Ey Dâvûd oğlu Yûsuf, Meryem'i kendine eş olarak almakta çekinme! Çünkü onun rahminde oluşan kutsal ruhtandır" der. Bunun üzerine Yûsuf, Meryem'i yanına alır ve İsa doğuncaya kadar ona yaklaşmaz (Matta, 1/18-25; Luka, 1/27). İsa'nın doğmasına yakın günlerde yapılacak nüfus sayımında herkesin kendi memleketinde yazılması gerektiğinden Galile'deki Nâsıra şehrinde yaşayan Yûsuf, Meryem ile birlikte asil memleketi olan Yahudiye'deki Beytlehem'e (Beytülâhm) gider (Luka, 2/1-5). İsa doğduktan sonra da onu Kral Hirodes'in şerrinden korumak için Rabb'in meleğinin işaretiyle Meryem'i ve İsa'yı Mısır'a götürür. Hirodes'in ölümüne kadar orada kalır. Hirodes ölünce Rabb'in meleği tekrar Yûsuf'a görünerek geri dönmelerini söyler, Yûsuf da Meryem ve İsa ile beraber Mısır'dan ayrılarak Nâsıra'ya yerleşir (Matta, 2/13-23; Luka, 2/39). İsa on iki yaşına gelince Meryem ile Yûsuf onu Fisih (Paskalya) bayramında Kudüs'e götürürler ve ardından Nâsıra'ya dönerler (Luka, 2/41-51). İnciller'de Yûsuf'un bundan sonraki hayatına dair bilgi yoktur. Yuhanna İncili'nde yer alan, İsa Mesih'in çarşıta iken annesini havâri Yuhanna'ya emanet ettiği şeklindeki bilgiden (19/27) Yûsuf'un o tarihte hayatta bulunmadığı anlamı çıkarılabilir. Genellikle onun İsa'nın tebliğ faaliyetinden önce vefat ettiği kabul edilmekte, apokrif kitaplardan *Histoire de Joseph le Charpentier*'de 111 yaşında öldüğü belirtilmektedir (Cothenet, VI, 1025). Yûsuf muhtemelen Nâsıra'da ölmüş ve ora-

ya defnedilmiştir. Kilise onun 20 Temmuz'da öldüğünü kabul etmektedir (DB, III/2, s. 1672-1673).

Kanonik İnciller dışında apokrif literatürde Yûsuf'un hayatıyla ilgili bazı bilgiler yer almaktadır. *Protevangile de Jacques, Evangile de l'enfance du Pseudo-Matthieu, Livre de la nativité de Marie, Historia Josephi fabri lignarii, La vie de la vierge et la mort de Joseph* gibi apokrif eserlere göre Yûsuf Beytlehemli'dir ve kırk yaşında Melcha yahut Escha, bazı rivayetlere göre ise Salome ile evlenmiş, kırk dokuz yıl süren bu evlilikten dört oğlu, iki kızı dünyaya gelmiştir. Ya'küb dışındaki çocukları evlenmiş, Yûsuf oğlu Ya'küb ile beraber yaşayıp marangozluk yapmıştır. Eşinin ölümünden bir yıl sonra mâbed kohenleri, üç yaşından beri mâbedde bulunan ve o sırada on iki veya on dört yaşında olan Meryem'i evlendirmek üzere Yahuda kabilesinden yaşlı ve dul bir erkek arandığını duyurunca adaylar arasına Yûsuf da katılmış ve kura ona çıkmıştır.

Evangile de l'enfance du Pseudo-Matthieu ve Protevangile de Jacques'a göre Meryem on iki veya on dört yaşına gelince başkohen insanları toplar ve Meryem'in bâkire kalmak üzere kendini Allah'a adadığını, ancak mâbedde durmasının dinen uygun olmadığını ve kendisini himaye edecek birinin bulunması gerektiğini söyler. İsrâiloğulları'nın on iki kabilesi arasında kura çekilir ve kura Yahuda kabilesine isabet eder. Yahuda kabilesinden dul erkeklerin ellerine asâlarını alıp gelmeleri bildirilir. Gelenler arasında Yûsuf adlı yaşlı bir kişi de vardır. Zekeriyyâ'ya, Meryem'i emanet edecek kişi için bu erkekler arasında kura çekmesi söylenince çekilen kura Yûsuf'a çıkar. Yûsuf ise yaşlılığını ve çocuklarını ileri sürerek itiraz eder; Meryem'le evliliği konusunda İsrâiloğulları'nın tepkisinden çekindiğini belirtir. Ancak ilâhî bir işaret üzerine Yûsuf Meryem'i alıp evine götürür. Ardından ona, "Ben seni Rabb'in tapınağından aldım ve evime bırakıp çalışmak üzere gidiyorum, fakat döneceğim: Tanrı seni korur" diyerek oradan ayrılıp Kafarnahum'a gider. Altı veya dokuz ay yahut iki yıl sonra geri döndüğünde Meryem'in hamile olduğunu görünce çok öfkelenir ve ona karnındaki çocuğun babasını sorar. Meryem hiçbir erkekle ilişkide bulunmadığını söyler. Yûsuf, Meryem'i kendi evine göndermeye karar verir; fakat kendisine görünen meleik Meryem'in hamileliğinin kutsal ruh vasıtasıyla gerçekleştiğini, doğacak çocuğa İsâ adının veri-

leceğini, onun, kavmini günahlardan kurtaracağını bildirir. Bunun üzerine Yûsuf, Meryem'i kendi evinde saklamaya devam eder. Başkohen durumu öğrenince her ikisini de sorguya çeker ve suçsuz olduklarını anlar (*Ecrits apocryphes chrétiens*, I, 89-91, 94-97, 126-132). İncil'e göre Yûsuf, Meryem'in mücizevi şekilde gerçekleşen hamileliğinden dolayı toplumun baskısına direnerek onu terketmeyen sâlih bir kişidir.

Markos İncili'nde (6/3), İsâ'nın Nâsıra'daki tebliğ faaliyeti sırasında Nâsıralılar'ın, "Meryem'in oğlu ve Ya'küb'un, Yoses'in, Yahuda'nın ve Simun'un kardeşi, dülger bu değil mi? Kız kardeşleri burada bizimle değil mi?" dedikleri nakledilir. Aynı olay Matta İncili'nde (13/55-56), "Dülgerin oğlu bu değil mi? Annesinin adı Meryem değil mi? Kardeşleri Ya'küb, Yûsuf, Simun, Yahuda değil mi? Bütün kız kardeşleri yanımızda değil mi?" şeklinde aktarılır. Bu ifadeler Yuhanna İncili'nde de yer alır (6/42). Luka İncili'nde İsâ'nın şeceresi verilirken İsâ "Yûsuf'un oğlu" diye takdim edilir (3/23), bu ifade Yuhanna İncili'nde de geçer (1/45). Diğer taraftan İnciller'de Yûsuf'tan "Meryem'in kocası" olarak bahsedilmektedir (Matta, 1/16, 20; Luka, 1/27; 2/5). İnciller'e göre Meryem, İsâ'ya hamile kalmadan önce Yûsuf'la nişanlı idi (Matta, 1/18; Luka, 2/5). Yahudi hukukuna göre nişanlılar daha evlenmeden karı koca diye adlandırılıyor ve sadakatsizlik zina kabul ediliyordu. Bu durumda erkek için nişanlısını boşama hakkı doğuyor ve zina eden kadın taşlanarak öldürülüyordu.

Öte yandan Yûsuf'un İsâ'nın doğumundan sonra Meryem'le evlendiği hususu tartışmalıdır. İnciller'e göre Yûsuf en-Neccâr, Meryem'in İsâ'yı dünyaya getirmesinden sonra onunla evlenmiş, bu evlilikten isimleri İnciller'de zikredilen dört erkek (Ya'küb, Yahuda, Yoses, Simun) ve isimleri zikredilmeyen kız çocukları doğmuştur (Matta, 13/55; Markos, 6/3; Galatyalılar'a Mektup, 1/18-19). Meryem'in Yûsuf'la evliliği konusunda İslâmî kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmaz. Zira bu kaynaklarda sadece İsâ'nın bâkire Meryem'den dünyaya gelmesi olayı anlatılır ve İsâ'nın doğumunun ardından Meryem'in nasıl bir yaşam sürdüğü konusuna değinilmez. Buna karşılık Hıristiyan kaynaklarında bu husus ilk dönemlerden itibaren yoğun biçimde tartışılmıştır. Çünkü İnciller'de bir taraftan İsâ'nın bâkire Meryem'den dünyaya geldiği ifade edilirken diğer taraftan İsâ'nın kız ve erkek kardeşlerinden bahsedilir. Hıristiyan dünyasında tar-

tışılan temel sorun bâkire Meryem'den dünyaya gelen İsâ'nın kardeşlerinin nasıl olabileceği konusudur. Bu da 374 yılında İznik âmentüsünü geliştiren Epiphanius'un âmentüsünde Meryem'in bâkireliğinin sürekliliği zikredilinceye kadar fazla konuşulmamıştır. Meryem'in bâkireliğinin sürekliliği bir dogmaya dönüşünce, İsâ'nın kız ve erkek kardeşlerinin bulunduğunu ifade eden İncil rivayetlerinin nasıl yorumlanacağı hususunda üç görüş ortaya çıkmıştır. İlkine göre Meryem ve Yûsuf, İsâ'nın dünyaya gelmesinden sonra evlenmiş ve bu evlilikten İnciller'de İsâ'nın üvey kardeşleri diye zikredilen kız ve erkek çocukları dünyaya gelmiştir. Bu görüş İlmî çevrelerde, IV. yüzyılın sonlarında görüşün önemli savunucularından olan Helvidus'a nisbetle Helvedian diye anılmıştır. Aynı görüş erken dönem Hıristiyanlığında Hegeppus, Tertullian ve Bonosius tarafından da savunulmuştur. Ancak V. yüzyıldan itibaren bu görüş heretik (sapkın) olarak kabul edilmiş, Aydınlanma dönemiyle başlayan eleştirel Yeni Ahid araştırmalarına kadar Hıristiyan dünyasında destek bulamamıştır. Günümüzde ise Protestan yorumcuların çoğu ve bazı Katolik yorumcular bu görüşü benimsemektedir (Meier, I, 330-332). İkinci görüşe göre Hıristiyan kaynaklarında İsâ'nın kardeşleri olarak zikredilen çocuklar Meryem'den dünyaya gelmemiştir; bunlar Yûsuf'un birinci evliliğinden olan çocuklarıdır. İlk defa, II. yüzyılın ortalarında yazıldığı kabul edilen Ya'küb'un "Protevangeliyum" adlı apokrif eserinde ifade edilen ve Salamis piskoposu Epiphanius'a izâfeten Epiphanius tezi olarak bilinen bu görüş Meryem'in bâkireliğinin sürekliliği dogmasıyla çelişmeyip bu dogmayı desteklediğinden erken dönem Hıristiyanlığında oldukça revaç bulmuştur. Bugün sınırlı sayıda teolog bu görüşü desteklemektedir. Jerome tarafından ileri sürülen ve Hieronymian tezi diye adlandırılan üçüncü görüşe göre ise Hıristiyan kaynaklarında İsâ'nın kardeşleri olarak zikredilen kişiler İsâ'nın annesi Meryem'in Klopaslı Meryem adlı kız kardeşinin çocukları yani İsâ'nın kuzenleridir (Bernheim, s. 14-15).

325'te İznik Konsili'nde dogmalastırılan İsâ'nın ilâhlığı ve 431 yılındaki I. Efes Konsili'nde dogmalastırılan Meryem'in "Tanrı anası" olduğuna dair dogmalarla uyumadığı için, İsâ'nın doğumundan sonra Meryem'in Yûsuf ile evlendiği ve bu evlilikten kardeşleri olduğu tezine karşı kilise çevreleri birinci ve ikinci tezleri geliştirmiştir. Ancak bunlar günümüz Hıristiyan dünyasında fazla destek bulmamaktadır. Bunun

YÛSUF en-NECCÂR

yanında bazı İslâmî kaynaklarda, İsâ'nın bâkire Meryem'den dünyaya geldiği görüşünün zedelenmemesi için İnciller'de İsâ'nın kardeşleri diye zikredilen kimselerin Yûsuf en-Neccâr'ın Meryem'den önceki evliliğinden doğduğu öne sürülmektedir. Fakat Kur'an'da İsâ'nın babasız dünyaya geldiği bildirildiğine göre onun ve annesinin ilâhî cevhere sahip olduğunu iddia eden hristiyan dogmasına destek vermenin bir anlamı yoktur. Esasen Kur'an'da İsâ'nın babasız doğduğu ifade edilirken Meryem'in hiç evlenmediğinden söz edilmez. Dolayısıyla Meryem, İsâ'yı dünyaya getirdikten sonra Yûsuf en-Neccâr ile evlenerek ondan çocukları doğmuş olabilir. İslâmî kaynaklarda ayrıca Yûsuf'un Meryem'in amcasının oğlu olduğu, Meryem'le birlikte mâbede hizmet ettiği, Meryem'in hamileliğini tasvip etmediği, Meryem'e hamileliğini sorduğunda bunun Allah tarafından geldiğini söylediği ve İsâ'nın doğumundan sonra Yûsuf'un onları Mısır'a götürdüğü nakledilmektedir (Sa'lebî, s. 291-295; Köksal, II, 309-313).

BİBLİYOGRAFYA :

Sa'lebî, *'Arâ'isü'l-mecâlis*, s. 291-295; V. Ermioni, "Joseph", *DB*, III/2, s. 1670-1674; J. P. Meier, *A Marginal Jew: Rethinking the Historical Jesus*, New York 1991, I; P.-A. Bernheim, *James, Brother of Jesus*, London 1997; *Ecrits apocryphes chrétiens*, Paris 1997, I, 89-91, 94-97, 126-132; Mustafa Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi*, Ankara 2004, II, 309-313; J. Trinquet - R. Gautier, "Joseph", *Catholicisme*, VI, 970-979; Ed. Cothenet, "Joseph le Charpentier (Histoire de)", a.e., VI, 1024-1025; Ö. Faruk Harman, "Meryem", *DİA*, XXIX, 239, 240-241.

MAHMUT AYDIN

YÛSUF b. ÖMER es-SEKAFÎ

(يوسف بن عمر السكافي)

Ebû Ya'kûb (Ebû Abdillâh) Yûsuf b. Ömer b. Muhammed b. el-Hakem es-Sekafî (ö. 127/744)

Emevî valisi.

66 (686) yılı civarında doğdu. Tâif asıllı olup Haccâc b. Yûsuf es-Sekafî'nin amcasının torunudur. Hakkındaki ilk bilgi, Hişâm b. Abdülmelik tarafından 27 Ramazan 106 (15 Şubat 725) tarihinde Yemen valiliğine tayiniyle ilgilidir. Yemen'de Vehb b. Münebbih'i ağır şekilde dövdürmesi (Zehabî, V, 443) halka şiddet ve baskı uyguladığını göstermektedir. Yûsuf b. Ömer yaklaşık on dört yıl sonra Yemen'in de içinde yer aldığı Irak genel valiliğine getirildi (Cemâziyelevvel 120 / Mayıs 738). Oğlu Salt'ı Yemen'de vekil bırakarak halifenin tâlimatı üzerine otuz arkadaşıyla birlikte gizlice

Kûfe'ye hareket etti. Sakifliler semtine giderek Mudarîler'den adam topladı. Irak Valiliği görevine başladıktan sonra Hişâm'ın emriyle Sind valisi dışında kendisine bağlı olan bütün valileri azletti. Görevden aldığı valilerden bazılarını yakınlarıyla birlikte ağır biçimde cezalandırdı, burada da halk üzerinde baskı uyguladı.

Haccâc b. Yûsuf'un siyasetini benimseyen Yûsuf b. Ömer ilk günlerde, hakkındaki şikâyetler yüzünden görevinden alınan önceki Vali Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'yi ve onun haraç memuru Târik'ı tutuklattı. Bunu kendisine Hişâm b. Abdülmelik'in emrettiği, Hâlid'e ve arkadaşlarına öfkesi geçinceye kadar işkence etmesini istediği bildirilmektedir. Yûsuf, Hâlid'e ve adamlarına çeşitli işkenceler yaptırdı, ayrıca onlardan 90 veya 100 milyon dirhem para aldı. Hîre'de oğullarıyla birlikte on sekiz ay hapiste kaldıktan sonra serbest bırakılan Hâlid b. Abdullah, Hişâm'ın ölümü üzerine halifelik makamına geçen II. Velîd tarafından 50 milyon dirhem karşılığında tekrar Yûsuf b. Ömer'e teslim edildi. Yûsuf, Hâlid'i işkenceyle öldürttü. Hâlid'in öldürülmesi onu destekleyen Yemen asıllı kabilelerin yönetime düşman kesilmesine sebep oldu. Yûsuf b. Ömer'in valiliği zamanında Arap kabileleri arasındaki Yemenî-Kaysî düşmanlığı yeniden alevlendi. Onun sert ve acımasız davranışları muhalifleri harekete geçirdi; Emevîler döneminin en önemli isyanlarından birine yol açtı. Hz. Ali evlâdından Zeyd b. Ali, Kûfe'de halifelikliğini eline geçirmek için isyan hazırlığına başlamıştı. Ancak Yûsuf b. Ömer, Zeyd'in Hz. Ebû Bekir ile Ömer hakkında olumlu düşüncelere sahip olduğu haberini yayarak aşırı Şii'lerin Zeyd'in saflarından ayrılmasını sağladı. Düzenlediği bir baskınla Zeyd'in etrafındaki pek çok kişiyi öldürdü; Zeyd de aldığı bir ok yarası sonucunda hayatını kaybetti (122/740).

Yûsuf b. Ömer 123 (741) yılında Hişâm b. Abdülmelik'e başvurarak çok yaşlandığını, gözlerinin iyi görmediğini ve sefere çıkamadığını söylediği Horasan Valisi Nasr b. Seyyâr'ın azledilmesini önerdi. Fakat Nasr'ı iyi tanıyan ve ona güvenen halife bunu kabul etmedi. Hişâm'dan sonra tahta çıkan II. Velîd de Nasr'ı görevinde bıraktı. Ancak Yûsuf, II. Velîd'i Horasan'ın tekrar Irak vilâyetine bağlanması konusunda ikna etti. Böylece Nasr'ı emri altına alan Yûsuf onu görevinden uzaklaştırmayı planlarken halifenin öldürülmesi yüzünden bunu başaramadı. II. Velîd, amcası Hişâm b. Abdülmelik'in dayısı olan Hişâm b. İsmâil el-Mahzûmî'nin iki oğlunu da Yûsuf b.

Ömer'e katletti. Onun işkenceyle öldürttüğü kişiler arasında aşırı Şii fırkalardan Mansûriyye'nin kurucusu Ebû Mansûr el-İclî, eski Basra Kadısı Bilâl b. Ebû Bürde gibi birçok kişi bulunmaktadır.

II. Velîd'in katli haberini alan Yûsuf b. Ömer, Kûfe'deki Yemenî kabile liderlerini hapsedirdi. Bu sırada III. Yezîd onu görevden alıp yerine Mansûr b. Cumhûr'u tayin etti. Yûsuf, Aynûttemr'e ulaşan Mansûr'un kendisinin yakalanmasıyla ilgili tâlimat verdiğini öğrenince Kûfe'den kaçıp Suriye'ye doğru yola çıktı. Yakınlarının yurdu Belkâ'ya geldiğinde tanınmamak için kadın kıyafeti giyip kadınların arasında gizlendi. Ancak Belkâ'da olduğunu haber alan III. Yezîd'in gönderdiği elli kişilik müfreze tarafından ele geçirildi. Dimaşk'a götürülerek önce Hadrâ'da hapsedildi. Düşmanlarının kendisinden intikam almalarından korkulduğu için II. Velîd'in iki oğluyla birlikte başka bir yere nakledildi. III. Yezîd döneminde ve onun yerine geçen kardeşi İbrâhim b. Velîd'in kısa süren halifelikliği zamanında tutuklu kaldı. İbrâhim'e karşı ayaklanan II. Mervân'ın Dimaşk'a yaklaştığı sırada, İbrâhim ve Süleyman b. Hişâm'ın gönderdiği adamlar tarafından II. Velîd'in iki oğluyla birlikte Yûsuf b. Ömer de öldürüldü (Safer 127 / Kasım 744). Onu öldürenler arasında babasının intikamını almak isteyen Yezîd b. Hâlid b. Abdullah el-Kasrî de vardı.

Yûsuf b. Ömer, ahmaklıkta mesel olduğuna dair rivayetler bulunmakla birlikte, zeki, cömert, fasîh konuşan kültürlü bir vali olarak tanıtılır. Bazı kaynaklarda dindarlığından da söz edilir. Yûsuf'ta birbirine zıt hallerin varlığına dikkat çeken İbnü'l-Esir onun dostlarını ve yakınlarını gözeten, yumuşak huylu, mütevazî bir kişilik taşıdığını, şiir ve edebiyattan anladığını ifade ettikten sonra aynı zamanda insanlara çok ağır para cezaları verdiğini ve onları dövdürmekte aşırı gittiğini söyler (*el-Kâmil*, V, 225). Akrabası Haccâc'a benzetilen ve devlet için her şeyi göze alan Yûsuf b. Ömer, Iraklılar'ı zor kullanarak Emevî iktidarına boyun eğdirmiştir. Şair Kûmeyt el-Esedî Yûsuf'u şiirlerinde övmüştür. Hîre'deki Sûkuyûsuf onun tarafından yaptırılmış, kendisine nisbetle Yûsufiyye adı verilen paralar bastırmıştır. Bunlar Emevîler zamanındaki en değerli üç sikkeden biridir. Diğerleri, kendisinden önce Irak valiliğinde bulunan Ömer b. Hübeire ile Hâlid b. Abdullah el-Kasrî'nin bastırıkları, Hübeyriyye ve Hâlidîyye dirhemleridir. Bu üç dirhem değerini Abbâsiler zamanında da korumuştur. Halife Mansûr'un haraç